

NAAR EEN SUCCESVOL LEERPROCES

LEREN LEREN IN JOUW KLAS

Leren leren is een populair onderwerp, maar wat bedoelen we hiermee? En hoe zit dat eruit in de klas? In dit artikel krijg je tips en tools om in je klas aan de slag te gaan met leren leren, met behulp van de leerkuil.

DOOR HEIDI DE VRIES

Als we het hebben over leren leren, gaat het vooral over metacognitie. Het uitstijgen (meta) boven het denkproces (cognitie), van een afstandje kijken, bedenken hoe het gaat, en de aanpak aanpassen als het nodig is. Ook het leren over je eigen sterke en zwakke cognitieve en executieve functies zijn onderdeel hiervan: je moet hierop kunnen reflecteren om leerstrategieën efficiënt te gebruiken. Met hulp kunnen kinderen al eerder leren reflecteren op hun leerproces, maar pas op latere leeftijd leren ze kritisch naar zichzelf te kijken, hun eigen sterke en zwakke kanten kennen en bedenken of ze hun aanpak moeten veranderen.

In jouw klas

Je leerlingen helpen en (mede)eigenaar maken van hun leerproces kan zowel klassikaal als in kindgesprekken. Door te reflecteren wordt de bewustwording vergroot, wat helpt om het proces te verbeteren. In dit artikel gebruiken we hiervoor een variatie op de leerkuil van James Nottingham. Je gebruikt deze als model om te reflecteren op het leerproces en ontwikkelt samen met je klas gemeenschappelijke taal. Ondertussen sta jij als coach en cheerleader langs de zijlijn.

Door samen de leerkuil door te gaan en in te zoomen op de fases, kun je zowel klassikaal als individueel reflecteren op het leerproces. Hiermee oefenen jullie je metacognitieve vaardigheden en leren zo leren!

De leerkuil in

Aan de slag: print de leerkuil (groot) uit, hang hem op, zet hem op het digibord en ga een moeilijke opdracht aan. Dat kan een groot project zijn (werkstuk, presentatie, maquette maken), maar ook kleinere onderdelen zoals een nieuwe rekenstrategie.

Reflectieve vragen:

- Waar zit je nu in de leerkuil?
- Welke gedachten heb je in je hoofd?
- Vind jij het ook moeilijk?
- Is er al iemand die wil opgeven?

Coach-tips voor tijdens de rit naar beneden:

- Zorg voor een passende opdracht: het moet moeilijk zijn, maar uiteindelijk wel lukken. Ga de frustratie niet uit de weg want faalrisico is essentieel voor het leren leren.
- Gebruik groeitaal, heb het over dingen die je 'nog niet' kunt, om vervolgens te focussen op proberen en het proces.
- Wees het voorbeeld: het lukt soms niet in één keer. Verwoord zelf ook je gedachten dat je het moeilijk vindt, dat je jezelf dom vindt en eigenlijk wilt stoppen.
- Maak de balans op bij externe attributie (schuld buiten jezelf, herrie of stomme opdracht), demotivatie en heftige emoties. Soms is een aanpassing nodig, maar we gaan wel door.

- Let op creatieve alternatieve ideeën, soms vermijden leerlingen hiermee de faal- en leermogelijkheid.
- Opgeven is toegeven dat je het niet kunt, en dat is heftig. Als dat gebeurt, is er misschien even pauze nodig, en daarna klimmen we de leerkuil uit.

De leerkuil uit

De leerkuil in gaan is belangrijk, maar je leert pas leren als je er weer uit komt. Leren leren kan alleen door te ervaren dat doorzetten leidt tot een succeservaring, want anders klopt de faal-overtuiging.

Reflectieve vragen:

- Wie kan er alweer aan de slag?
- Hoe kun je een stapje verder?
- Lukt het iemand om het nog eens proberen?
- Hoe doe je dat?
- Hoe zou je om hulp kunnen vragen?
- Wat helpt jou om te kunnen doorzetten?

Coach-tips voor tijdens de klim:

- Na het opgeefpunt ligt de prioriteit bij in beweging komen en weer aan de slag gaan. Help hierbij met een kleine stap (bijvoorbeeld opgave voorlezen).
- Geef complimenten op het proces: "wat goed dat je het nog eens probeert", "wat ben jij een doorzetter".
- Doe voor hoe het bij jou ook moeite kost om opnieuw te beginnen, nog eens te proberen of nog een andere manier te zoeken.
- Sluit als begeleider aan bij leerproces van de leerlingen. Stel vragen als: "Heb je hulp nodig?" "Zal ik met je meekijken?" "Hoe ben je hier gekomen?" "Loop je nog ergens tegenaan?"
- Wacht met tips en hulp tot erom gevraagd wordt. Als je het antwoord geeft en het proces overneemt, wordt de leerling bevestigd in het falen: iemand anders kan het wel, en alleen was het niet gelukt.

Tot slot

Na de klim is het tijd voor een feestje. Als na doorzetten een doel wordt behaald, komt er een lading dopamine vrij in je hersenen, en daarmee een fijn gevoel. Daarna is het een goed moment om te reflecteren op het proces. Je kunt achteraf dieper ingaan op gedachten en oplossingen, door de juist gestelde vragen onderweg.

Veel succes met het toepassen van de leerkuil in jouw klas! Misschien wordt het wel lastiger dan je dacht...

"Je leert pas leren als je weer uit de leerkuil klimt"

Heidi de Vries werkt als onderwijsadviseur bij Het ABC. Ze specialiseert zich onder andere in mindset, begaafdheid, 2E en complex gedrag. Met dank aan Rachelle Solomons – Kraal (onderwijsadviseur en gedragspecialist Het ABC), Ayelt en de leerlingen die bijdroegen aan de mandarijn-leerkuil.

Printable mandarijn-leerkuil ontvangen? Mail hdevries@hetabc.nl.

Bronnen

- Hattie, J., (2012) *Leren zichtbaar maken*. Bazalt Educatieve Uitgeverij.
- Veenman, M.V.J., Kok, R. & Blöte, A.W., (2005). The relation between intellectual and metacognitive skills in early adolescence. *Instr Sci* 33, 193–211.
- SLO (2019). *Executieve functies, een handreiking*. SLO.
- Nottingham, J. (2020). *De Leeruitdaging*. Bazalt Educatieve Uitgaven.
- Platform Mindset (2019). <https://platformmindset.nl/download-docs/47-suggesties-voor-Groeitaal-nw.pdf>

